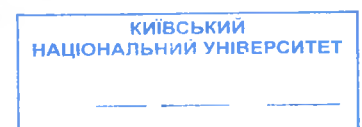


Голові разової спеціалізованої вченої ради
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка,
доктору юридичних наук, професору,
завідувачу кафедри інтелектуальної власності
та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Кодинцю Анатолію Олександровичу

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, доцента,
професора кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Кулініч Ольги Олексіївни
на дисертацію Мартинової Анни Миколаївни
«Адміністративно-правове забезпечення обігу та захисту біометричних
персональних даних»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань
08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність обраної теми. Дослідження тематики обігу та охорони біометричних персональних даних набуває в Україні в умовах війни все більшу актуальність. Біометричні персональні дані потребують особливої уваги законодавця, адже створення механізму обороту персональних даних відповідно до загальноновизнаних європейських стандартів та цінностей, визначення осіб, уповноважених здійснювати адміністративні повноваження в системі охорони



персональних даних, їх збору та обробки важливо для дотримання прав та інтересів людини як найвищих соціальних цінностей.

Приєднання України до спільноти країн Європейською Союзом вимагає її відображення найкращої практики та стандартів охорони персональних даних, у тому числі й біометричних, в законодавстві України. Саме тому особливу цінність представляє дисертаційне дослідження Мартиної Анни Миколаївни, в якому детально аналізується не тільки стандарти Європейського Союзу в сфері охорони персональних даних, але й практичні проблеми, пов'язані з вирішенням спорів у судовому порядку, з практичним застосуванням норм Європейського Союзу в сфері охорони персональних даних.

Незважаючи на те, що в Україні створений механізм, що забезпечує охорону персональних даних, на жаль, такий їх різновид як біометричні персональні дані потребує додаткового врегулювання та створення механізму, який би забезпечив їх охорону та обіг. Крім опрацювання теоретичних пропозицій з зазначеного питання, формулювання пропозицій щодо внесення змін в чинне законодавство, представляє актуальність й запуск в дію механізму охорони, тобто визначення уповноважених органів, підприємств, установ, їх функціоналу та відповідальність за порушення законодавства в сфері охорони та порядку обороту персональних даних.

Наукове значення та практична цінність проведеного дисертаційного дослідження посилюється тим, що воно є одним із комплексних монографічних юридичних досліджень, в якому вирішено актуальне наукове завдання із виявлення й розв'язання проблем правової охорони та обігу біометричних персональних даних та сформульовано низку теоретичних положень, висновків, практичних рекомендацій і пропозицій, що мають важливе значення для розвитку доктрини інформаційного права, вдосконалення вітчизняного законодавства та правозастосування у цій сфері.

З огляду на вищенаведене є підстави стверджувати, що обрана авторкою тема дослідження має значний рівень актуальності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертанткою, є аргументованими та переконливими. У роботі для обґрунтування було використано широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових джерел інформаційного права, законодавство України та окремих зарубіжних держав, матеріалів судової практики. Загалом кількість використаних джерел свідчить про значну аналітичну роботу авторки при написанні дисертаційного дослідження та розкриття його проблематики.

Авторка дисертаційного дослідження продемонструвала високий теоретичний рівень викладу матеріалу, вміння застосовувати наукові методи пізнання об'єктивної дійсності: діалектичний, історико-правовий, системного аналізу, формально-логічний. Їх застосування надало можливість аналізувати наукові джерела та нормативно-правові акти, аргументовано відстоювати власну наукову позицію, а також формулювати теоретичні висновки.

Використання широкого спектру методів пізнання позитивно вплинуло на ступінь обґрунтованості одержаних результатів.

Оцінка новизни результатів наукового дослідження. Оцінюючи обґрунтованість наукових положень дисертації, слід наголосити на тому, що висновки, положення і пропозиції авторки є новими, достовірними, належно обґрунтованими і логічно сформованими. Зміст і форму, в якій подано висновки, можна, в цілому, визнати вдалими.

Наукова новизна одержаних Мартиною Анною Миколаївною результатів обумовлюється формулюванням авторської концепції розробки теоретичних засад адміністративно-правового забезпечення правомірної обробки і захисту біометричних персональних даних в Україні з урахуванням

найкращих європейських стандартів Держав-членів Європейського Союзу та Ради Європи.

Загалом, при дослідженні проблематики роботи, присвяченої електронним доказам рецензенту імпонує підхід, який обрала авторка при підготовці дисертаційного дослідження, який передбачає проведення аналізу законодавства ЄС та окремих країн-членів ЄС порівняння його з законодавством України та визначення перспектив його удосконалення, вироблення пропозицій для правозастосовної практики.

Такий ґрунтовний підхід до дослідження дозволив авторці зробити висновки з урахуванням сучасних тенденцій розвитку європейського законодавства та провідних країн світу.

В роботі дістали подальший розвиток раніше проаналізовані положення та сформовані доктринальні підходи до розуміння категорії “біометричні персональні дані”, до змісту та складу правовідносин, пов’язаних з охороною та захистом персональних даних.

Слід відзначити й слушний аналіз досвіду Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в сфері здійснення процедури захисту, дослідження засобів та умов реалізації захисту (с.108-110). Звертає на себе увагу звернення автора до проблем, що виникають при здійсненні захисту, до теоретико-правових підходів у визначенні статусу Уповноваженого, визначення й інших механізмів застосування захисту прав на біометричні персональні дані, без звернення до уповноваженого.

Практичне значення у роботі та підтримку заслуговують висновки авторки щодо необхідності удосконалення норм, що регулюють притягнення до кримінальної відповідальності за порушення обігу біометричних персональних даних (с.122). Важливим є розширення суб’єктного кола, кого можна притягнути до відповідальності за порушення прав та інтересів фізичних осіб щодо їх біометричних персональних даних.

Практичне значення у роботі має порівняльно-правовий аналіз законодавства Європейського Союзу та законодавства України, що дозволяє визначити недоліки чинного законодавства, напрямки та окремі питання, що підлягають удосконаленню врегулювання чи включення в чинне законодавство (зокрема стор. 128-130, 134). Крім цього звичайно привертає увагу дослідження практики застосування законодавства Європейського Союзу при вирішенні конфліктів.

Окремої уваги заслуговує й творче осмислення законодавства Європейського Союзу з теорією інформаційного права, що дозволило авторці виділити принципи захисту біометричних персональних даних (стор.125-126).

Висловлені пропозиції заслуговують окремої підтримки, адже важливу роль у вдосконаленні цивільного законодавства відіграє процес гармонізації національного законодавства з європейським, імплементації стандартів та підходів, щодо яких Україна дала згоду, а також усунення наявних колізій в галузевому регулюванні, які притаманні національному законодавству.

У роботі багато й інших цікавих та слушних висновків та пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства України в частині пропозицій з функціонування механізму охорони та захисту біометричних персональних даних, які підтримує рецензент.

Оцінка обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій дисертації та їх достовірності.

Досягнення визначеної мети та завдань дисертаційного дослідження забезпечується системою методів наукового пізнання. Основні положення та структурні елементи дисертації відповідають об'єкту й предмету дослідження. Зміст дисертації, наукових праць, опублікованих за темою дослідження підтверджують обґрунтованість наукових положень і висновків дисертації. У представленій роботі дисертантці вдалося розробити та сформулювати наукові положення, висновки та пропозиції, які відповідають критерію їх новизни, і, в

сукупності, вирішують виявлену наукову проблему. Ґрунтовні висновки свідчать про аналіз достатньої кількості наукових джерел, серед яких міжнародні та регіональні документи, національне законодавство та судова практика, вітчизняна та зарубіжна правова доктрина. Достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій обумовлюється вірно обраною методологією, ретельним аналізом вірно обраної літератури.

Структура дисертації є послідовною, логічно обґрунтованою і обумовлена завданнями та метою дослідження.

Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків до кожного розділу й загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

У першому розділі роботи здійснено аналіз загально-теоретичні засади адміністративно-правового забезпечення обігу та захисту біометричних персональних даних. Авторка приділяє увагу визначенню ключового поняття дисертаційної роботи “біометричні персональні дані” та аналізу законодавства Європейського союзу визначає межі та способи обігу персональних даних. Крім цього авторкою визначається право на захисту біометричних персональних даних як складова адміністративно-правового статусу фізичної особи.

Другий розділ роботи присвячено дослідженню особливостей функціонуванню механізму адміністративно-правового забезпечення обігу та захисту біометричних персональних даних за законодавством України, для чого проаналізовано законодавство Європейського Союзу та України в частині визначення адміністративно-правового забезпечення обігу та захисту біометричних персональних даних, охарактеризовано та визначено особливості та інструменти адміністративно-правового забезпечення правомірного обігу та захисту біометричних персональних даних.

У межах третього розділу розкриті ключові питання, пов'язані з визначенням процедури, засобів та умов реалізації адміністративно-правового

забезпечення правомірного обігу та захисту права на конфіденційність біометричних персональних даних Уповноваженим Верховної Ради України. Авторка досліджує питання захисту права на конфіденційність біометричних персональних даних адміністративними судами України, а також аналізує досвід за аналогічними справами в практиці Європейського Союзу та можливість імплементації її у правозастосовчу діяльність органів судової влади України.

Такий підхід до визначення структури і змісту дослідження є логічним та послідовним, що дозволило всебічно висвітлити значне коло актуальних питань. Дисертаційне дослідження містить низку наукових положень, що мають важливе науково-теоретичне значення і практичну спрямованість.

Представлене дисертаційне дослідження свідчить про ґрунтовне та комплексне опрацювання джерельної бази, що свідчить про аналітичну роботу авторки при підготовці роботи та є цілком достатнім для досягнення поставлених завдань наукового дослідження.

Отже, в цілому ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації є достатньо високим, пропозиції зроблені на належному науковому рівні. Дисертаційна робота виконана згідно встановлених вимог, завершується науковими висновками, пропозиціями щодо вдосконалення чинного цивільного законодавства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані у:

у науково-дослідній сфері – для подальших досліджень актуальних проблем науки інформаційного права, у тому числі теоретичних розробок питань охорони та захисту прав фізичної особи на біометричні персональні дані;

у законопроектній роботі – в процесі внесення змін і доповнень до адміністративного та інформаційного законодавства;

у правозастосовній практиці – для застосування судовими органами у процесі розгляду спорів із порушення прав на біометричні персональні дані, норм національного законодавства, міжнародних угод, дія яких є обов'язковою для України, європейської судової практики, Угоди про асоціацію України з ЄС;

у навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Інформаційне право», «Адміністративне право» для студентів юридичних спеціальностей, а також при підготовці підручників, науково-практичних посібників та рекомендацій.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях. Кількість публікацій, їх повнота, апробація результатів дисертації відповідають встановленим нормативним вимогам. Зокрема, основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано у 10 наукових роботах: 5 наукових статтях у фахових виданнях з юридичних наук, перелік яких затверджено Міністерством освіти і науки України, з яких дві у зарубіжних виданнях, країн Європейського Союзу, у 3 тезах доповідей науково-практичних конференцій.

Аналіз дискусійних положень та основні зауваження. Позитивно оцінюючи актуальність та науковий рівень проведеного Мартиною Анною Миколаївною дослідження, його обґрунтованість і достовірність, наукову новизну, теоретичну та практичну значимість його результатів для вирішення низки правових проблем у механізмі охорони та захисту біометричних персональних даних, слід звернути увагу на дискусійні моменти і висловити зауваження щодо окремих положень роботи:

1. Потребує додаткової аргументація пропозиція авторки роботи, відображена у пункті 3 новизни щодо доцільності запровадження «відповідного державного органу» (стор. 20), який би здійснював облік баз даних всіх форм власності. Ця пропозиція як і будь-яка інша щодо створення нового державного органу потребує ретельного розрахунку, адже як в умовах мирного часу, так і

особливо в умовах війни, необхідно розрахувати витрати на утримання штату новоствореного органу, їх місце дислокації та оцінити ризики та позитивні наслідки щодо саме створення нової організації, а не покладання функцій чи їх розподіл між іншими існуючими вже державними органами, підприємствами, організаціями тощо.

2. Деякі пропозиції авторки, що виносяться на захист потребують уточнення та конкретизації задля визначення поняття, механізму здійснення та усіх можливих ризиків, що можуть виникнути внаслідок втілення пропозиції. Наприклад, у пункті 5 новизни роботи (стор. 21) авторка пропонує «ч. 1 ст. 22 Закону України «Про захист персональних даних» доповнити пунктом 3, а саме додати до суб'єктів контролю за додержанням законодавства про захист персональних даних громадський контроль». Не викликає сумнівів доцільність та обґрунтованість такої пропозиції, але для отримання позитивного ефекту від втілення такої пропозиції доцільно визначити зазначене поняття та механізм реалізації суб'єктами громадського контролю в зазначеній сфері.

3. У пропозиції шостій (стор. 21) авторка пропонує закріпити за певним державним органом процедуру постійного моніторингу та визначити у Законі України «Про захист персональних даних» відповідальність. Слід звернути увагу, що цей висновок отримав більш практичного значення, якщо б авторкою була запропонована конкретні формулювання статей зі змінами в чинне законодавство. Крім того, звичайно бажано було б уточнити на якій саме державний орган можна покласти здійснення процедури постійного моніторингу;

4. Аналогічне зауваження стосується й дев'ятого пункту новизни, де звернуто увагу на необхідність наведення визначення поняття «контроль за забезпеченням захисту персональних даних» у статті 2 Закону України «Про захист персональних даних», але не надано авторського визначення цього поняття, яке використовується вже у законі, але не розкривається серед

понятійного апарату. Звичайно, така пропозиція заслуговувала би на увагу законодавця, якщо б авторка не тільки звертала увагу на таку необхідність, але й ще б конкретизувала визначення терміну.

5. Також потребує конкретизація пункт 12 новизни роботи, зокрема в частині ствердження “набуло подальшого розвитку” “наукові положення у контексті конституційно-правового, інформаційного та адміністративного регулювання суспільних відносин у сфері захисту та обігу біометричних персональних даних”. Таке формулювання новизни роботи видається досить загальним та невизначеним за своїм змістом і його конкретизація безумовно тільки б поліпшила результативні досягнення автора роботи.

Висловлені зауваження спрямовані, переважно, на уточнення пропозицій авторки і виявлення дискусійних питань, не торкаються концептуальних положень дисертації, а тому не впливають на її загальну позитивну оцінку.

Результати дисертації Мартинової Анни Миколаївни мають як теоретичне, так і практичне значення, розвивають доктрину інформаційного права, зокрема в частині обігу та захисту біометричних персональних даних, і можуть бути використані у подальших теоретичних дослідженнях і практиці у зазначеній сфері.

Загальний висновок дисертаційного дослідження. Дисертація Мартинової Анни Миколаївни «Адміністративно-правове забезпечення обігу та захисту біометричних персональних даних» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, в якому самостійні, науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення конкретного наукового завдання щодо охорони удосконалення правової бази з забезпечення дієвості функціонування механізму обігу та захисту біометричних персональних даних. Враховуючи наведене, можна стверджувати про достатній рівень науковості та обґрунтованості висловлених авторкою у дисертації наукових суджень, положень, висновків і рекомендацій. Основні положення дисертації, належним чином були

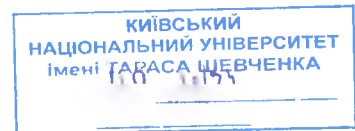
спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

РЕЦЕНЗЕНТКА:

професор кафедри інтелектуальної власності
та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, доцент

Ольга КУЛІНІЧ

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
ЗАСТ



Документ підписано у сервісі Вчасно (продовження)
Відгук рецензента Кулініч - Мартинова.pdf

Документ відправлено: 10:25 25.01.2023

Власник документу

Електронний підпис

10:25 25.01.2023

Ідентифікаційний код: 3020412968

КУЛІНІЧ ОЛЬГА ОЛЕКСІЇВНА

Власник ключа: КУЛІНІЧ ОЛЬГА ОЛЕКСІЇВНА

Час перевірки КЕП/ЕЦП: 10:25 25.01.2023

Статус перевірки сертифікату: Сертифікат діє

Серійний номер: 248197DDFAB977E5040000007AE3E100D7C4C403

Тип підпису: удосконалений